

Interreg

Slovensko – Česko

Spolufinancovaný
Európskou úniou

FOND MALÝCH
PROJEKTOV

ER BBK
EUROREGIÓŇ BIELÁ - BIELE KARPATY

Po stopách spoločnej histórie 20. storočia – Funkcionalizmus

KATOLÍCKY KULTÚRNY DOM V TRENČÍNE

ING. VOJTECH BRABENEC

Výhradnú zodpovednosť za obsah tejto publikácie nesú jej autori a nedá sa stotožniť
s oficiálnym stanoviskom Európskej únie

Katolícky kultúrny dom v Trenčíne

Budovu západne za Priorom, na Pribinovej ulici, Trenčania doteraz zo zotrvačnosti ešte volajú „Kino Hviezda“. V budove však už dávno nie je kino. Názov Hviezda jej dal predprevratový (mládež dnes hovorí „komunistický“) režim, pretože budovu si prisvojil a urobil z nej „Dom armády“, ktorá pre niektoré svoje zložky rada používala slovo „Hviezda“. Predchádzajúci názov (od leta 1941) bol „Kino Hlinkovej Gardy“. Obidva tieto historické názvy nemajú v prítomnej dobe opodstatnenie.

Budova je však Katolícky kultúrny dom, postavený v r. 1939 – 1940.

KRONIKA "KATOLÍCKEHO KULTÚRNEHO DOMU" V TRENČÍNE.

Katolícky kultúrny dom v Trenčíne, bol postavený na záhrade starého katolíckeho kultúrneho domu a to do ulice k starému cestnému mostu - bývalá Váhová ulica, neskôr Pribinova ulica, terazšia Nešporova, Obrancov mieru.

Starý "Katolícky dom" kúpil vtedajší kaplan Msgr. Andrej Marsina, (kaplán od roku 1910 v Trenčíne) od pána Ucsnayho - bývalého činníka mestskej rady a to domy na Vajanského ulici (viď pril. nákres) s veľkým dvorom a záhradou, cez ktorú bol prechod až na Váhovú ulicu.

V budovách bola umiestnená Jednota Orla, Katolícka jednota žien, Kresťanská odborová jednota, neskôr Katolícky Skaut - za kaplána ThDr. Jána Pásztora, neskoršieho nitrianskeho biskupa.

Na záhrade v strede bolo vyhotovené cvičišťe a tenisové dvorce. Vzadu v záhrade bol záhradnícky domček, v ktorom cvičila dychová kapela pod vedením kapelníka p.Pádivého. (Tento najskôr v Trenčíne vojančil a potom sa tu aj oženil a zostal natrvalo v meste). Táto jeho hudba účinkovala na cirkevných a iných zábavách.

Neskôr bol založený výbor - kuratórium na výstavbu nového "Katolíckeho kultúrneho domu" v Trenčíne a to na čele s Msgr. Andrejom Marsinom. V tomto výbore bolo mnoho vtedajších popredných katolíckych činiteľov z mesta. Kurátorom - hospodárom bol pán Ernest Tesár, ktorý spravoval toto až do odňatia pre účel čs. armády. (1950?)

Výbor - kuratórium pre stavbu mimo zbierok od veriacich, vypísal akciu "Upisovanie dlžobných úpisov - návratných" a to od výšky 500 Kčs a vyššie. Na tento účel bol otvorený účet u vtedajšej Mestskej sporiteľne v Trenčíne, aj túto agendu viedol p. Tesár.

Na stavbe mimo dodavateľskej firmy pracovalo aj mnoho veriacich nielen z Trenčína, ale aj okolia. Gazdovia dali poťahy a mládež nakladala štrk na Váhu (skauti, členovia Orla atď.)

Stavba sa ukončila a bola otvorená za konania celoslovenských "Misiiných slávností" v dňoch 1-2. júna 1940 za prítomnosti ndp.biskupov ThDr. Karola Kmeťku-nitrianskeho biskupa, svätiaceho biskupa Msgr. Eduarda Necseyho a Msgr. Andreja Škrábika ako i ďalších členov "Misiiného spolku na Slovensku", a činiteľov ostatných spolkov a činiteľov mesta.

V kultúrnom dome bola divadelná miestnosť s možnosťou premietania filmov. Malá sála bola na väčšie schôdze katolíckych spolkov, náboženské kurzy a keď boli väčšie zábavy tak sa otvárali spojovacie dvere na celej strane divadelnej sály, čo potom tvorilo jednu veľkú miestnosť. Na čelnej stene bol veľký kríž, teraz je vo farskom kostole vedľa oltára B. Srdca. (Premiestnený až v roku 1949).

V KD mala miestnosti v suteréne pod javiskom kat. mládež SKM.

V miestnostiach pri schodišti od dvora bolo Jednatelstvo Spolku sv. Vojtecha a stála výstava katolíckych kníh. Spolok miništrantov "Legia angelica". Pápežské misijné spolky: Dielo šírenia viery a Dielo detinstva Ježišovho, Apoštolát modlitby. V suteréne bola knižnica katolíckej mládeže.

Ďalej v budove bola reštaurácia, výčap a bufet a k tomu prislúchajúce sklady. V suteréne bola kuchyňa, sklady a byt pre domovníka, kotolňa, sklad paliva, práčovňa, dielne a ďalšie sklady.

Na prvom poschodí pri schodoch vľavo bola veľká zasadačka a dve menšie miestnosti. Pri vchode do bytov (II. poschodie) kancelária pre správcu KD. Vpravo druhá zasadačka a dve ďalšie miestnosti ako klubovne katolíckeho Skautu. Ďalej miestnosti pre premietanie filmov.

V divadelnej sále sa hrávalo divadlo a po zrušení "Kina Sokol" na Sihoti (Sokolovňa) začalo sa premietiť pravidelne.

Po zrušení organizácie Orla a Katolíckych Skautov, prevzala kino do prenájmu HG (správca kina p. Sklenka) a ďalšie miestnosti pre HM. Tieto organizácie platili nájom ďalej farskému úradu.

Po prechode frontu sa do budovy na poschodí nasťahovala KSS, kde mala svoje kancelárie a i táto potom platila nájom farskému úradu.

Miestosti pod divadelnou sálou a ostatné od zadného vchodu používali aj naďalej katolícke organizácie ako je vyššie uvedené pre svoju činnosť a schôdzovanie.

Po odsťahovaní KSS do budovy Dr. Baara (terajší ZSM), prevzala celú budovu Československá armáda, ktorá ju potom prevádzkovala včítane KINA aj reštaurácie ako "Dom armády".

V tom čase prestali užívať kat. organizácie ostatné častky nového "Katolíckeho kultúrneho domu", presťahovalo sa k piaristom, kde potom bola používaná baroková jedáleň a príľahlé miestnosti až do zrušenia všetkých katolíckych organizácií.

Zostala potom len stará čiastka kat. domu do Vajanského ul. ale nakoľko sa nesmela vykazovať žiadna činnosť katolíkov, tieto miestnosti boli prenajaté na byty a sklady. Nájomné sa platilo z tejto čiastky i naďalej na farskom úrade až do vyvlastnenia (?), pre účel výstavby obchodného domu Prior.

Vypracoval: JVG

Poznámky:

Text bol prepísaný z (2A4) kópie strojopisu 8. mája 2018; pravopisné zvláštnosti niektoré sú zachované, niektoré opravené; otázniky sú z pôvodiny; písanie priezvisk bolo opravené. Dva náčrty stavu (2A4: r. 1937 a r. 1990), keďže sú zmienené v texte ("viď pril. nákres"), zjavne tvorili spolu s ním jeden štvorstranový dokument.

Text dokumentu je nadpísaný "Kronika...", ale zrejme bol spracovaný v súvislosti s reštitúciami. Autorstvo dokumentu ani jeho častí nie je výslovne menovite vyznačené, ani nie je datovaný, ale podľa roku na nákrese usudzujeme na rok 1990.

Sme názoru, že zprávy pochádzajú od pána Vojtecha Gracha (žil hrubým odhadom medzi rokmi 1928-1995).

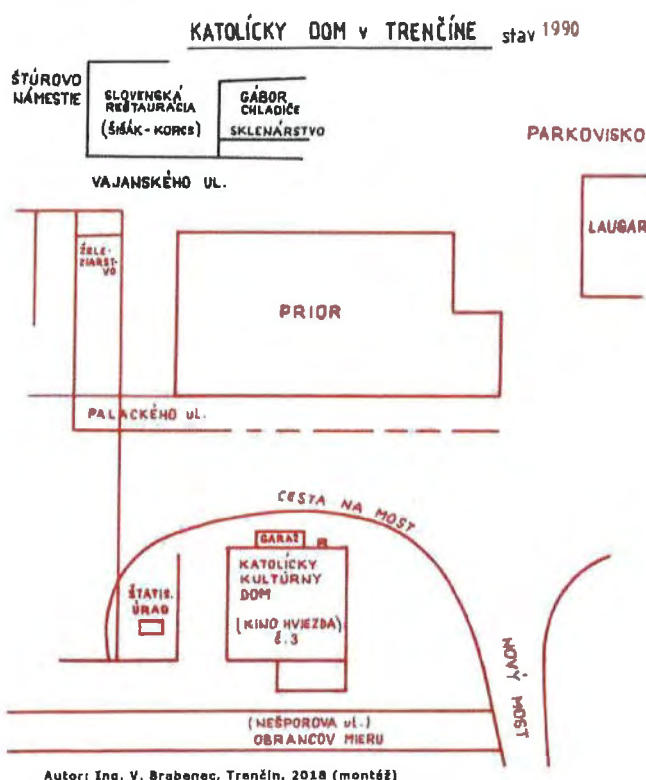
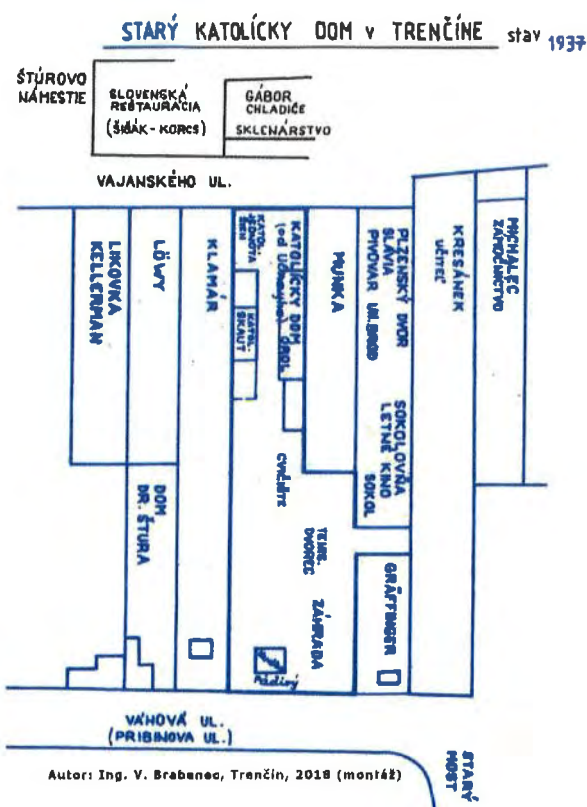
Vďaka za zachovanie aj poskytnutie dokumentu patrí zrejme p. V. Grachovi, a určite pánom Dr. Jánovi Hanušinovi st. a jeho synovi Dr. Jánovi Hanušinovi, CSc.

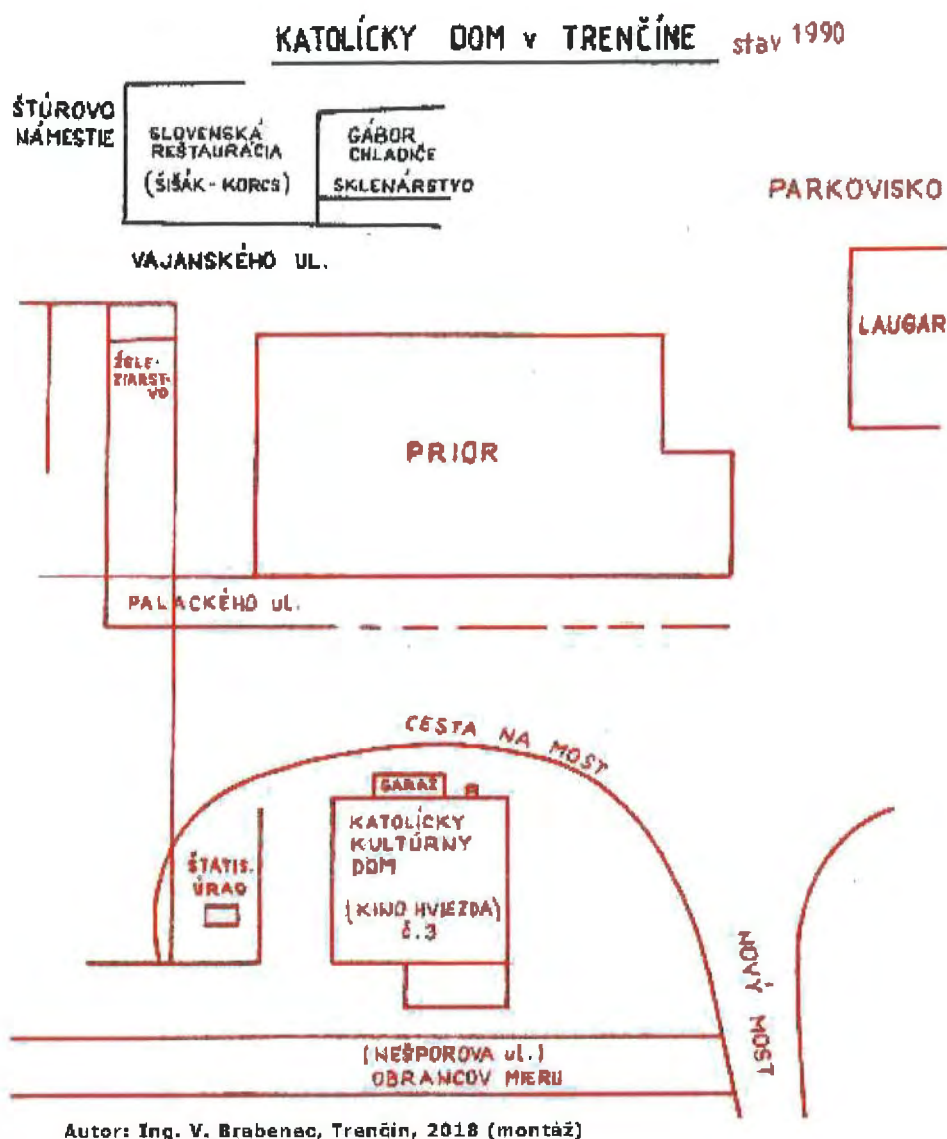
Autorstvo p. Dr. J. Hanušina st. nepovažujeme za pravdepodobné kvôli okolnostiam (žil v Trenčíne, pokiaľ je známe, až od jesene 1952).

V texte je ponechaná pôvodná skratka ZSM, ktorá zjavne bola zamýšľaná z názvu "Zväz socialistickej mládeže", avšak dobový úradný názov bol "Socialistický zväz mládeže" a úradná skratka bola "SZM".

V texte aj na nákresoch sa uvádza aj (dobový, pred r. 1989) názov Nešporova ulica; jej predošlý názov bol ulica Slovenských dobrovoľníkov, je juhozápadne od Rozmarínovej ulice a nesúvisí s popisovaným územím; v texte je zmienená zrejme omylom, ale pre zachovanie pôvodnosti je ponechaná aj v texte aj v pôvodných obrázkoch.

Dva obrázky (pôvodne čiernobiele), ktoré sú časťou dokumentu, nasledujú nižšie:

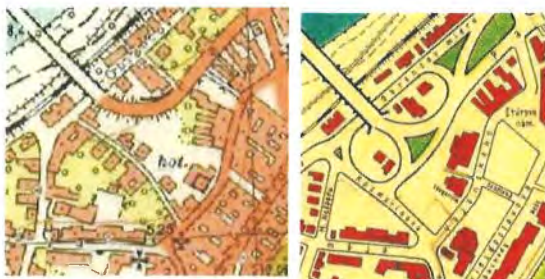
Obrázok vyššie je „živý“ - striedajú sa na ňom starší (1937) a novší (1990) stav.

Tu končí 28 rokov stará, spätne zapísaná „Kronika Katolíckeho kultúrneho domu v Trenčine, vrátane obrázkov s nezmeneným obsahom. Ďalej pripájame ešte niekoľko súvisiacich faktov a obrázkov.

Po r. 1968, v období „normalizácie“ v celom meste veľmi pribudli hviezdy a kosáky s kladivami, ako symboly režimu.

Jedna veľká hviezda bola aj nad okrajom strechy nad vchodom do budovy Katolíckeho kultúrneho domu, vtedy Domu armády (pozrieť na obrázku vpravo). Táto hviezda, spolu s tou na najvyššej hradnej veži, sa stali cieľom pokusov prejaviť nespokojnosť s režimom: oproti bývajúcemu Igor B. s kamarátmi ju raz potajomky zhodili dolu – pravdaže, dlho netrvalo a hviezda bola zase na svojom mieste.

KATOLICKÝ DOM V TREŇČINE

Vás srdečne pozývajú na znovuzahájenie činnosti
17.11.2019 v 18.00 hod.
v Katolíckom dome na ul. Obrancov mieru 3

NECH BOH ZEHŇA NAŠEJ PRÁCI

Program:

18.15 hod. na I. poschodí vernisáž

k 120. výročiu založenia

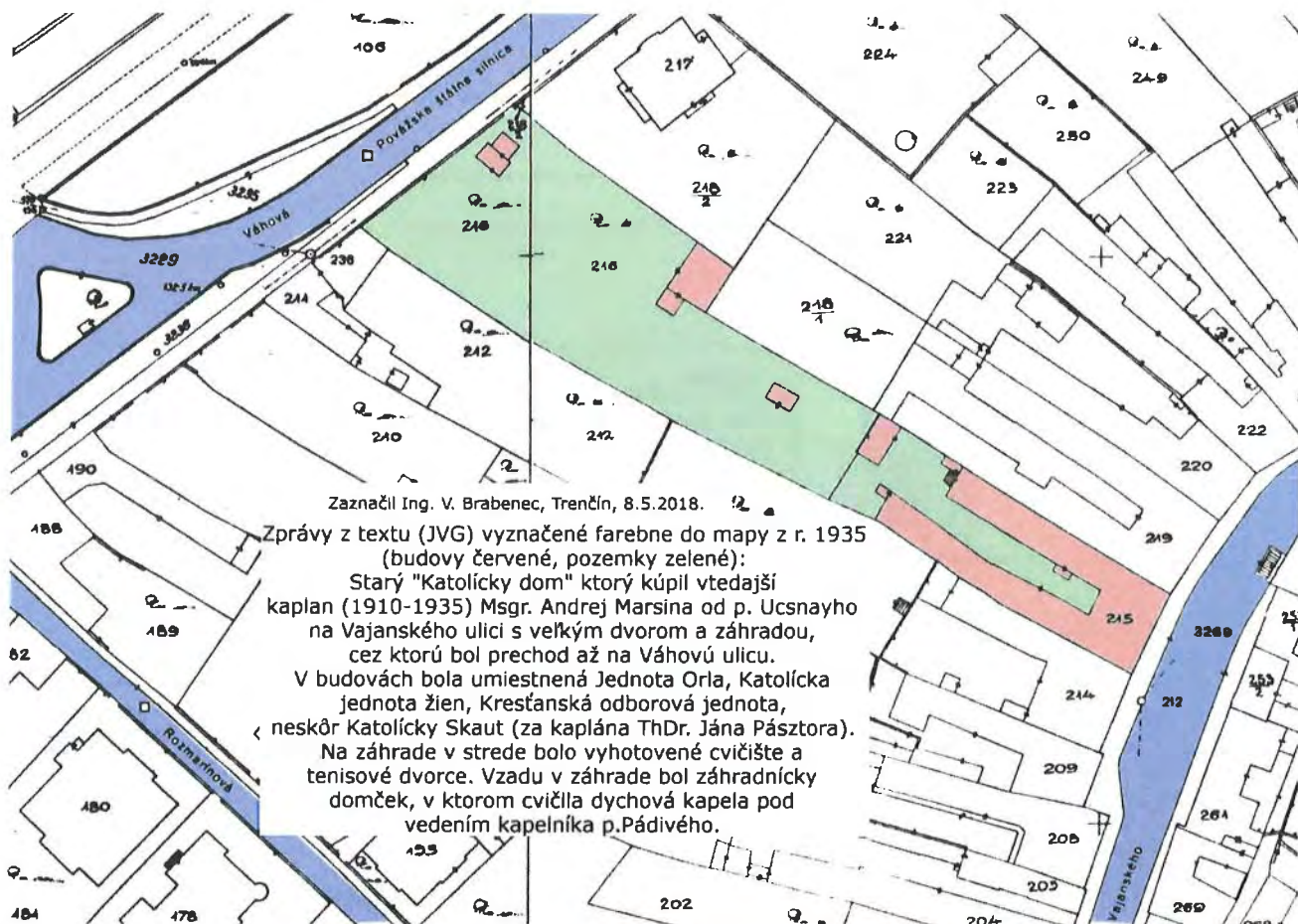
SPOLKU SV. VOJTECHA

19.00 hod. v kinosále slávnostný koncert gospelov
a spirituálov

účinkuje skupina SKLO z Bratislavy

a skupina K VÁM z Trenčína

Na obrázkoch vyššie: okolie KKD na mapách z rokov približne 1970 a 1975, tiež výrez z pozvánky na znovuzahájenie činnosti KKD dňa 25.10.1990.

Korešpondenčný lístok z r. 1929 dokumentujúci „Orlovňu“, vtedy iste v starom Katolíckom dome na Vajanského ulici:

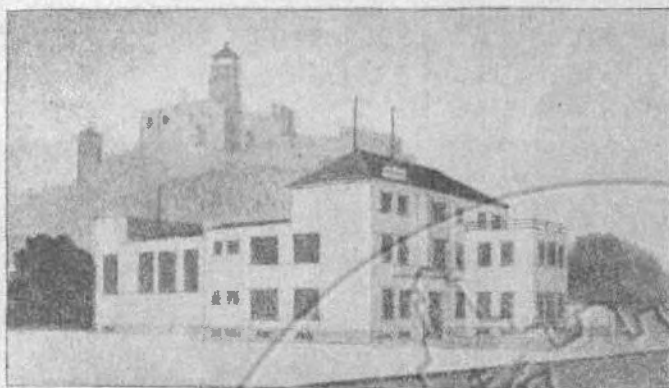

V máji 2018 pánom Marianom Marsinom zadovážená zachovaná časť (predpokladáme, že (aspoň) dvoch) pamätných tabúl z r. 1939:

Foto:
Ing. V. Brabenec,
Trenčín,
2. mája 2018.

Na ďalšej strane výzva z 19.3.1938 na účasť na peňažnej zbierke a pozvanie na verejné zhromaždenie 27.3.1938 ohľadne výstavby Katolíckeho kultúrneho domu.

Trenčín na sv. Jozefa 1938.

Veľavážení Katolícki Veriaci!

Kedže dlžoby starého katolíckeho domu, ktorý aj so záhradou je majetkom katolíckej Cirkvi v Trenčíne, sme vyrovnali, prihádzame s najväčšou potrebou katolíckeho života u nás:

stavbou nového katolíckeho kultúrneho domu.

Nový katolícky kultúrny dom bude tiež majetkom katolíckej Cirkvi v Trenčíne. Bude slúžiť všetkým katolíckym, náboženským, osvetovým a spolkovým cieľom bez ohľadu na politické rozvrstvenie, a upotrebený bude aj na všeobecné podniky.

V ťažkých časoch začíname stavať, ale ak by sme na zláčenie cien čakali, veľmi by sme sa klamali a k cieľu nikdy neprišli. Nezabudnime, že pri vznešených pohnutkách, ktoré stavbu nám priamo prikazujú, odčiníme aj starú hanbu, že stŕňa kultúrneho domu v Trenčíne ešte nemáme. Lebo kým malé katolícke obce vedeli vystaviť katolícke školy a kultúrne domy s viac stotisícovým, ba i viac miliónovým nákladom a udržiavajú ich mimoriadne veľkými obetami, katolíci v Trenčíne od týchto farih holi oslobodení a Hladnej cirkevnej dane neplatia. A preto keď raz máme prikaz odauť seba značnejším, veľkodušným milodarom na r. 1938 a na roky 1939—42 s 1 1/4-om našich dôchodkov, učíme to tento raz ochotne a na úkor všetkého ostatného, aby sme koncom júna t. r. posvätili základný kameň a prišli k najpotrebnejšiemu výsledku.

Celý náklad okružle robí 1.200.000 korún, na čo nám chýba ešte 700.000. Ale spomenutým sebaodaním vieme varuť amortizačné splátky prvých rokov, kým sám dom to bude môcť konať miesto nás.

Prosíme Vás všetkých, obetujte tento rok a prispajte dľa možnosti v najvyššej miere k uskutočneniu katolíckeho diela. Uznajte to za najprednejšiu povinnosť, ktorá bude Vám veľkou zásluhou a veľkou radosťou. Boh Vám zaplatí!

O to isté prosíme aj tých, ktorí v Trenčíne majú zamestnanie, hocí tu nebývajú.

R. K. FARSKÝ ÚRAD V TRENČÍNE.

K obšírnejšiemu vysvetleniu stavu kat. kult. domu dovoľujeme si Vás pozvať na shromaždenie 27. marca na odp. 4. hod. do dvorany Ústavu Šk. Sestier, kde sa zvolia výkonné komisie a preberú doterajšiu agendu farského úradu.

Ústrižok

Podpísaný sa dobrovoľne odaňujem na Katolícky kultúrny dom v Trenčíne, a to na r. 1938 v sume Kčs, a na roky 1939—1942 zaväzujem sa darovať Kčs v mesačných splátkach, alebo odrazu v ročitej sume Kč.

V Trenčíne marca 1938.

Vlastnoručný podpis

Adresa: ulica, č.

Prosíme ústrižok na r. k. farský úrad zaslať ihneď po láskavom uvážení, aby sme 27. marca na shromaždení, aj o tejto veci mohli rokovať.

Stavebné činnosti,

ktoré zasiahli do starého aj nového katolíckeho domu a ich pozemkov (zrejme č. 215, 216 podľa stavu v r. 1935) medzi Vajanského a Pribinovou ulicou (roky sú približné):

- 1954 – 1956 nová cesta na nový cestný most cez Váh
- 1969 – 1971 obchodný dom Prior
- 1978 - 1983 (búranie a) nová cesta západne za Priorom (od VKUSu po ev. kostol); vtedy aj zrušili zadnú bránku v oplotení KKD cez ktorú sa išlo smerom ku Prioru.

Autor diela (s výnimkou starého textu „Kroniky...” na začiatku):

Ing. Vojtech Brabenec, Trenčín,

(Koniec diela)

